

و انتقال رسوب، رئوس مطالبی است که در این کتاب به آنها اشاره شده است. این کتاب با دو مقدمه مترجم و مولفان و سه فهرست شکل‌ها، جداول و عکس‌ها و یک واژه‌نامه اختصاصی تکمیل شده است.

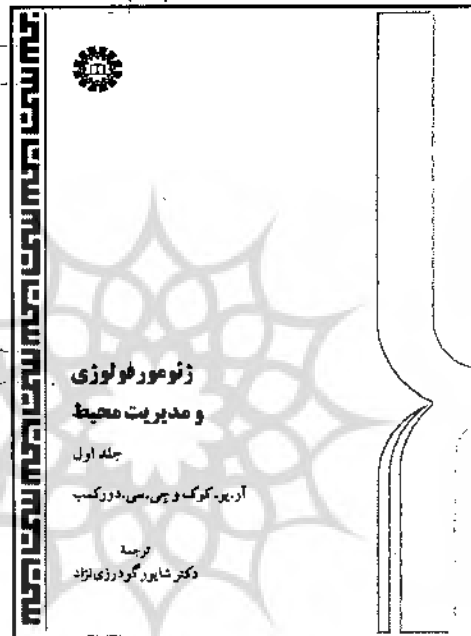
● **شبه‌ای از ارزش‌مندی‌های کتاب:** در مقدمه مترجم، استاد گودرزی نژاد، ضمن معرفی مولفان و بیان سوابق علمی و تجارب آنان در اهمیت موضوع مورد بحث کتاب می‌نویسد: «در این اواخر که بشر متوجه تخریب محیط طبیعی و فرهنگی دنیا شده است، نقش ژئومورفولوژی در مدیریت محیط شناسایی شده و آثار آن ظهور یافته است و در دو دهه اخیر رشدی نسبی داشته است.» در ادامه این مقدمه به موضوعی اشاره می‌شود که علت آن در تأخیر به چاپ رسیدن این اثر بوده است و چنانکه در ابتدا مشخص شد ترجمه این کتاب از متن چاپ ۱۹۹۰ انجام شده است در این مقدمه استاد اشاره می‌کند که چاپ ۱۹۹۳ آن را مورد توجه داشته است و فاصله بین این چاپ‌های مختلف و استفاده از آنها که یقیناً زحمتی مضاعف برای مترجم بوده است، احتمالاً ناشی از تأخیری است که در چاپ متن فارسی آن اتفاق افتاده است. نکته حائز اهمیت در این مقدمه آنست که استاد به فقدان فرهنگ واحدی در اصطلاحات جغرافیای طبیعی در ایران اشاره دارد به نحوی که می‌نویسد: «متن انگلیسی کتاب به لحاظ وسعت مطالب به دو جلد تقسیم شده است... و سعی شده است ضمن ترجمه، اصالت متن اصلی حفظ شود و در مواردی نیز به بعضی اصطلاحات یا کاربرد آنها در زیرنویس اشاراتی رفته است. طبیعی است مانام که اعم‌علمای جغرافیای ایران که اکنون عضو فرهنگستان علوم هستند، با فضلی که دارند فرهنگ اصطلاحات جغرافیایی ملونی تهیه نکنند. و این مرجع علمی آن را تصویب و منتشر نکند، در ترجمه اصطلاحات جغرافیایی وجود خواهد داشت.» نکته‌ای که در این مورد می‌توان اشاره نمود آنست که تنها فقدان فرهنگ اصطلاحات نیست که منجر به تشتت آرا در نظر اساتید جغرافیا شده است بلکه عمده مشکل از آنجا ناشی شده است که خاستگاه هر یک از این عزیزان از یکی از مکاتب جغرافیایی خاص نظیر مکتب فرانسه، زبانان، مکتب انگلیسی زبانان و از همه ضعیف‌تر مکتب آلمانی زبانان و همچنین نوع آموزشها و نگاه فلسفی این مکاتب به جایگاه هر یک از شاخه‌های جغرافیا است که سبب تفاوت‌های آشکار در ترجمه اصطلاحات جغرافیایی شده است بنابر این قیل از دستیابی به یک فرهنگ مورد قبول علمای جغرافیا، ضروریست جغرافیدانان ایرانی به تفاهم برسند و در سایه فراغت‌این مفاهیم به وحدت و هماهنگی در تعاریف و اصطلاحات نایل آیند.

در معرفی کتاب و ارتباط میان موضوع و متن، مولفین این کتاب مطالبی را اشاره نمودند که ترجمه روان و ساده آن بوسیله استاد به بهترین وجه پاسخگوی سؤالاتی است که دانشجویان این رشته مطرح می‌کنند. «ما مدعی نیستیم که تمامی علم ژئومورفولوژی جنبه کاربردی دارد یا ژئومورفولوژیست‌ها می‌توانند در تمام مسائل مدیریت دخالت نافذ و مفید داشته باشند، چراکه این ادعا غلو و بیهوده است. اما مصرأ معتقدیم ژئومورفولوژی می‌تواند در حل و فصل بسیاری مسائل محیط مشارکت کند و اغلب حل این قبیل مسائل چنانچه بدون دخالت ژئومورفولوژی صورت گیرد با عدم کفایت و نارسایی رو به رو می‌گردد.» در انتهای این مقدمه مولفان از دوازده نفر از اساتیدی که فصول مختلف کتاب را مرور کرده‌اند تشکر کرده‌اند. وجود چنین فهرست مطولی از بررسی کنندگان، اطمینان خاطر بیشتری به خواننده و اعتبار مضاعفی به محتوای علمی می‌دهد.

گمشده موعود در ادبیات جغرافیای طبیعی ایران

ژئومورفولوژی و مدیریت محیط

● مهدی چوبینه
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

ژئومورفولوژی
و مدیریت محیط

جلد اول

آر. یو. کوک و جی. سی. دور کمپ

ترجمه
دکتر شاپور گودرزی نژاد

■ ژئومورفولوژی و مدیریت محیط
■ تألیف: آر. یو. کوک و جی. سی. دور کمپ
■ ترجمه: شاپور گودرزی نژاد
■ ناشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاه‌ها (سمت)، جلد اول ۱۳۷۷

الستله که در میکس که باز است
زان رو که مرا بر در او روی نیاز است
خبها همه در جوشن و خروشن زمستی
وان می که در آنجاست حقیقت نه مجاز است
خدا را سپاس می‌گویم که پس از مدت‌ها انتظاریکی از
ضروری‌ترین آثار مکتوب جغرافیا پایه عرصه وجود نهاد و
کتاب ژئومورفولوژی و مدیریت محیط نوشته کوک و دور کمپ
با مشخصات:

Geomorphology in Environmental
management R. U. Cooke and G. C. Doorn
kamp 2nd ed Oxford clarendon press 1990

به همت والای استاد گرانمایه دکتر شاپور گودرزی نژاد
ترجمه و از سوی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی
دانشگاه‌ها (سمت) منتشر شد و برگ‌زین دیگری را بر
مجموعه ادبیات جغرافیایی فارسی زبان افزود. این کتاب یکی
از کاربردی‌ترین متون علمی جغرافیا در گرایش ژئومورفولوژی
است. مدتها بود که فقدان چنین اثری در میان آثار دانشگاهی
احساس می‌شد و استاد، با درایت و باریک بینی خاص، نیاز
بمابین گونه متون را دریافته و به ترجمه آن همت گماشتند و
اگر چه به علل مختلف دستیابی به این متن فارسی با تأخیر

میسر شد، با این حال خدای را شکر می‌کنیم که چاپ جلد اول
آن به آخر رسید و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفت. به رسم
معمول در معرفی کتاب و فراهم نمودن مشخصات کلی آن
برای کسانی که انتخاب کتاب‌های مورد نظر و علاقه خود را بر
اساس معرفی این گونه کتاب‌ها در مجلات و مطبوعات انجام
می‌دهند، ابتدا نگاهی گذرا به محتوای جلد اول این کتاب
خواهیم نمود و سپس به فراخور زمان و امکان، گوشه‌هایی از
این اثر را کالبد شکافی‌موجزتر خواهیم نمود.

کتاب ژئومورفولوژی و مدیریت محیط در جلد اول شامل
هفت فصل می‌باشد که فصل اول آن به تعریف موضوع
ژئومورفولوژی و تعیین محدوده این علم اشاره دارد، و پس از
معرفی برخی اصطلاحات ضروری به‌روند ظهور و سهم این
شاخه از علوم جغرافیایی در رفع نیازهای علمی برنامه‌ریزان،
مهندسان، معماران، سیاستمداران، حقوق دانان و مدیران
حرفه‌ای، کشاورزان، جنگلداران و سایر کسانی که در
حیطه مدیریت محیط فعالیت دارند، می‌پردازد، فصل دوم
با عنوان تهیه نقشه ژئومورفولوژی، فصل سوم با زرسی و نظارت
بر تغییرات ژئومورفولوژیک، فصل چهارم فرسایش آبی خاکه
فصل پنجم سقوط (ناتوانی) دامنه و فرونشینی، فصل ششم
رودها و جلگه‌های سیلابی، فصل هفتم حوضه‌های زهکشی

فصل اول: ژئومورفولوژی و مدیریت محیط:

در این فصل ضمن ارائه تعاریفی از اصطلاحات به کار رفته در کتاب نظیر «ژئومورفولوژی» و «مدیریت محیط» بر نقش دانش ژئومورفولوژی در کاربری و کاربرد و همچنین توانایی‌های ژئومورفولوژیست‌ها در سطوح مختلف برنامه‌ریزی اعم از جهانی، ملی، منطقه‌ای و مکانی تأکید می‌کند. در این فصل ضمن بر شمردن شمه‌ای از تاریخچه حضور ژئومورفولوژی در مدیریت محیط، نمونه‌هایی از آثار به جای مانده را مطرح می‌نماید و سپس با طرح سوال «ژئومورفولوژی برای چه کسی؟» تفاوت مطالعات ژئومورفولوژیکی را به نسبت درخواست مراجعان تعیین می‌کند و ضمن بر شمردن سطح و میزان ارتباط میان ژئومورفولوژی و برنامه‌ریزی، آنها را مکمل یکدیگر بر می‌شمارد. در بحث ژئومورفولوژی و مهندسی، ارتباط ژئومورفولوژی را با مهندسی عمران تعیین می‌نماید و ضمن ارائه تعریفی از مهندسی ژئومورفولوژی تلویحا به نقش ژئومورفولوژی در مدیریت بلایای طبیعی اشاره دارد. در اثنای مرحله سیاست‌گذاری یا اجرای طرح-مرحله ظهور، ساخت و مدیریت مستمر بر آن-مشارکت‌های ژئومورفولوژیکی معمولا در حوزه وسیع مهندسی عمران از طریق همکاری با متخصصان وابسته، از قبیل مهندسان مکانیک خاک و مهندسان زمین‌شناس انجام می‌گیرد و همان طور که هاجین سن گفته است:

هدف مهندسی ژئومورفولوژی درک ماهیت چشم‌اندازهای زمین است تا آن قدر که بتوان امور مهندسی رابه شکل مورد نظر و مقرون به صرفه و با طیب خاطر انجام داد. «مهندسی ژئومورفولوژی» با این فرض آغاز می‌شود که سطح زمین عموما شاخصی حساس وقایع جدیدتر زمین‌شناسی است، از این رو ژئومورفولوژی ارزشمندترین منبع اطلاعات را تشکیل می‌دهد. بدیهی است در اکثر موارد، توصیه‌های ژئومورفولوژیکی اگر به خوبی در مرحله برنامه‌ریزی و قبل از اجرای عملیات فراهم آمده باشد نافذتر خواهد بود. با وجود این، تداوم در توصیه اغلب امری اساسی است، بویژه وقتی که مشکلات غیر مترقبه (بلایای طبیعی) بروز می‌کند. «این فصل همچنین به مشکلات ذاتی مطالعات ژئومورفولوژیکی می‌پردازد. «توصیه ژئومورفولوژیکی، برخلاف اعتقاد بعضی دانشمندان، هرگز بی‌مقدار نیست هر عالمی مسائلی محیطی را از چشم انداز تجربه، پیش‌دوری‌ها، اغراض، توان، محظورات و فشارهای وارد بر خویش می‌بیند. از این رو امکان دارد ژئومورفولوژیست خود را با سایر دانشمندان و مراجعان خود در تضاد ببیند. این تضادها ممکن است غیر قابل پیش‌بینی باشد و مشکلات بزرگی بیافریند. مثلا امکان دارد نظر ژئومورفولوژیست این باشد که از مکان بلاخیز یا ناحیه مردابی اجتناب شود، ولی مراجعان او ترجیح بدهند که ساختمان‌ها را در منطقه بلاخیز و در ناحیه مردابی بسازند. حق با کیست و کدام یک درست می‌گوید؟ همچنین امکان دارد در ضمن تصمیمات مدیریت محیط، نظرهای محکم و مورد تأیید و توصیه‌های مناسب و شایسته ژئومورفولوژیست به دلایلی -معمولا سیاسی یا مالی- در نظر گرفته نشود و آنها را تحمیلی و اجباری بدانند. در اینجا ژئومورفولوژیست چه می‌کند؟ بملأوه، ارباب رجوع عموما به توصیه‌های کم هزینه و سریع نیاز دارد که تنها ممکن است به واسطه اعمال عالی‌ترین استانداردهای تحقیقات آکادمیک فراهم آید؟ ژئومورفولوژیست چه می‌کند؟ دیگر اینکه گاه ارباب رجوع در اثنای دوره تحقیق، ماهیت تقاضای خواسته شده از ژئومورفولوژیست را تغییر می‌دهد. ژئومورفولوژیست چقدر می‌تواند انعطاف‌پذیر باشد؟ این قبیل مسائل، اغلب امور جدال برانگیز در مدیریت محیط را به طور بارزی مجسم می‌کند.» این کتاب در بخش نتیجه‌گیری فصل

اول به موضوعی بسیار اساسی توجه می‌کند و ضمن بر شمردن مشارکت‌های اختصاصی و غیر اختصاصی و روند انجام مطالعات ژئومورفولوژیکی، به موضوع ارتباط مطالعات ژئومورفولوژیکی با مسایل و رای آن مطالعات اشاره دارد. «مشارکت‌های ژئومورفولوژیکی اغلب با کار دانشمندان چون مهندسان زمین‌شناس، دانشمندان خاکشناس و هیدرولوژیست‌ها صورت می‌گیرد و عمدتا به تهیه نقشه و ثبت و ضبط مناظر سطح زمین به طوری که برای مراجعان فراوان غیر ژئومورفولوژیست مفهوم باشد مربوط می‌شود. از این رو، ژئومورفولوژیست باید بتواند یافته‌های علمی خود را به مراجعان منتقل کند و نسبت به مسئولیت‌ها و دیدگاه‌های افرادی که با آنان کار می‌کند حساس باشد. مدیران حرفه‌ای، شامل مدیران محیط و تکنسین‌ها، مهندسان، برنامه‌ریزان، جنگلیانان و جنگلداران، متخصصان حقوق زمین و به‌طور روز افزونی، مردم، گروه‌های فشار مردمی و کسانی که از زمین بهره‌برداری می‌کنند، از قبیل کشاورزان، جهانگردان و پیمانکاران ساختمان، از جمله افرادی هستند که ژئومورفولوژیست‌ها با آنان ارتباط دارند. در نتیجه مواد مطالعه ژئومورفولوژیست ضرورتا به و رای ژئومورفولوژی گسترش می‌یابد یعنی در موضوعاتی نظیر اقتصاد، مهندسی، جغرافیا، برنامه‌ریزی و حتی علوم سیاسی.» در این فصل دو عبارت نقشه‌کشی پروژینی معادل Sieve mapping و اکایینه‌های اقلیمی معادل Climatic cabinets نیازمند به توضیح بیشتری می‌باشد. که امید است در تجدید چاپ این کتاب مورد عنایت قرار گیرد.

فصل دوم تحت عنوان «تهیه نقشه ژئومورفولوژی» شرح مبسوطی از انواع نقشه‌های پایه و در ارتباط با ژئومورفولوژی، را بیان می‌نماید و ضمن توضیح مشخصه‌های نقشه‌های نظام‌ارزی و نقشه‌های ژئومورفولوژیکی، تفاوت‌های این دو و چگونگی تهیه آنها را نیز بیان می‌دارد. «در بسیاری از کارهای مدیریت محیط، مهمترین و مفیدترین کمک و مشارکت ژئومورفولوژیست‌ها تهیه نقشه‌های زمین است... تهیه نقشه‌ها نظام-ارزی و تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیکی... بیشترین کاربرد را در مدیریت محیط دارند... ابعاد و اندازه نظام‌های ارضی ممکن است از دهها کیلومتر مربع تا چند صد کیلومتر مربع متغیر باشد. در هر یک از نظام‌های ارضی معمولا یک الگوی تکرار شونده (گردشی) از توپوگرافی، خاک‌ها و پوشش گیاهی وجود دارد... در عمل برای تعیین و رسم مرزها و تفکیک نظام‌های ارضی، چه در عملیات میدانی و چه از طریق عکس‌های هوایی ساده‌ترین ملاک مرزبندی «توپوگرافی» است... هدف از تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیکی، ثبت اطلاعات مربوط به اشکال سطح زمین، مواد (خاک و سنگ)، فرایندهای سطح زمین و دربرخی موارد سن زمین شکل‌هاست. موفق‌ترین رویکرد برای تهیه چنین نقشه‌هایی، توأم نمودن بررسی‌های میدانی با تفسیر عکس‌های هوایی است. هیچ شکی وجود ندارد که تهیه نقشه ژئومورفولوژیکی هم ذهنی است و هم به مهارت تهیه کننده نقشه بستگی دارد.» و در ادامه این فصل به ارائه علائم مورد قبول ژئومورفولوژیست‌ها در تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیکی اشاره می‌کند. هر چند در جایی می‌افزاید که به علت عدم وجود یک توافق کلی، طرح‌های یکسانی از نقشه‌های ژئومورفولوژیکی وجود ندارد و علائم ارائه شده در این کتاب را مربوط به تهیه نقشه توسط I.G.U. می‌داند و در پی آن علائمی از سنگ‌شناسی سنگ‌بستر، ساختمان زمین‌شناسی، مناظر حاصل از سنگ‌بستر، مناظر آتشفشانی، مواد منفصل کم عمق سطحی، مناظر ناپایداری دامنه‌ها، مناظر بادی، مناظر

در این اواخر که بشر متوجه تخریب محیط طبیعی و فرهنگی دنیا شده است، نقش ژئومورفولوژی در مدیریت محیط شناسایی شده است.

نویسنده ضمن بر شمردن مزایای تصاویر ماهواره‌ای به ارزشمندی عکس‌های هوایی اشاره دارد و آن‌ها را نسبت به تصاویر ماهواره‌ای برای تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیکی مفیدتر می‌داند.

ساحلی، اشکال نواحی پرمافراست، یخچالی و مجاور یخچالی، اشکال دارای منشا رودخانه‌ای، مناظر کارستی، مناظر ساخت انسان و سایر مناظر عمده را عرضه می‌نماید. و در مورد نقشه‌های ژئومورفولوژیکی چنین اظهار می‌دارد «تهیه نقشه ژئومورفولوژیکی معمولا شامل تهیه نقشه‌ای یک یا چند مورد زیر، به صورت توأم یا جداگانه می‌شود: اشکال سطحی، مواد سطحی، فرایندهای سطحی و سن زمین شکلها.» بخش دیگری از این فصل به منابع اطلاعاتی برای تهیه نقشه اختصاص یافته است و ضمن ارائه یک طرح کلی برای کسانی کمی خواهند نقشه‌های ژئومورفولوژیکی تهیه کنند، به ارزیابی منابع اطلاعاتی می‌پردازد. «برای اکثر اهداف و کارهای عملی مربوط به تهیه نقشه ژئومورفولوژیکی در وهله نخست بررسی محل یا طرح مساله در میدان ضروری است. اما فرصت‌های دیگری نیز وجود دارند. بویژه هنگامی که رویکردهای دیگر می‌توانند اطلاعات مفید و گاهی بی‌نظیر فراهم آورند. برای مثال منابع سنجش از دور که دامنه آنها از تصاویر ماهواره‌ای تا عکس‌های هوایی گسترده است غالبا اطلاعات مهمی فراهم می‌آورند که تهیه آنها با وسایل دیگر آسان نیست.» و در همین بخش ضمن بر شمردن مزایای تصاویر ماهواره‌ای به ارزشمندی عکس‌های هوایی اشاره دارد و آنها را نسبت به تصاویر ماهواره‌ای برای تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیکی مفیدتر می‌داند. «اینکه آیا تصاویر مذکور (تصاویر ماهواره‌ای) در ثبت چنین تغییراتی (تغییرات زمان‌های متوالی) مفید واقع می‌شوند یا نه، به موارد متعددی از جمله ماهیت و شدت تغییر، نوع سنجنده‌های به کار رفته در ثبت تصویر، قدرت تفکیک و مقیاس تصویر نهایی بستگی دارد. کاهش قدرت تفکیک فاصله‌های سنجنده‌ها، احتمال برداشت تغییرات کوچکتر را کمتر می‌کند. به همین دلیل لندست MSS (سنجنده‌های چند طیفی) با یک پیکسل موثر و با قدرت تفکیک ۸۰×۸۰ متر) برای ثبت برخی انواع تغییرات ناتوان است و از این رو برای ثبت وقایع تاریخی اوضاع گذشته (تغییرات زمین شکل‌ها) بالاخص هنگامی که مقدار تغییرات تأثیرگذار در یک ناحیه در هر سمت کمتر از ۸۰ متر باشد، کافی نیست... در عمل بسیاری از ژئومورفولوژیست‌ها برای ثبت تغییرات زمانی هنوز از عکس‌های هوایی استفاده می‌کنند، اما تهیه عکس‌های هوایی ناحیه مورد نظر غالبا مشکل است، بویژه در کشوری که از نظر امنیت نظامی حساس است» و در جای دیگر مزایای

در بسیاری از کارهای مدیریت محیط، مهمترین و مفیدترین کمک و مشارکت ژئومورفولوژیست‌ها تهیه نقشه زمین است.

هدف از تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیک، ثبت اطلاعات مربوط به اشکال سطح زمین، مواد (خاک و سنگ)، فرایندهای سطح زمین و دربرخی موارد سن زمین شکل‌هاست.

تصاویر ماهواره‌ای را نسبت به عکس‌های هوایی بر می‌شمرد. «یکی از مزایای مهم تصاویر فضایی نسبت به عکس‌های هوایی آن است که می‌تواند منظره‌ای واحد و یکپارچه از ناحیه‌ای بزرگتر را فراهم آورد. برای مثال یک تصویر لندست واقعی که به طور معمولی تهیه شده‌است. ناحیه‌ای در حدود ۱۸۵×۱۸۵ کیلومتر را نشان می‌دهد. این مساله چشم انسان ناحیه‌ای زمین و الگوی زمین شکل‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد که هیچ یک از طرق دیگر این امکان را فراهم نمی‌کنند؛ این جنبه از تصاویر ماهواره‌ای، قدر مسلم قدرت تفکیک بیکسکسل باعث ناآیدنه گرفتن جزئیات شده و این امکان را می‌دهد که الگوها و اشکال عمده به خوبی نشان داده شوند. این مساله می‌تواند برای مطالعات و بررسی‌های ناحیه‌ای امتیاز بزرگی باشد، اما در مدیریت محیط پروژه‌های بسیار اندکی وجود دارند که در این مقیاس اجرا شوند.» و در عین حال به توانایی تصاویر ماهواره‌ای برای رویت و ثبت اطلاعات خارج از طیف قابل رویت و عبور از پوشش ابری و پوشش گیاهی مترکم و توسعه دانش فنی و پیشرفت امکانات سنجش از دور برای رفع نقایص موجود اشاره می‌کند.

در بخش دیگری از این فصل «به تهیه نقشه در عمل» می‌پردازد که حاوی اطلاعات بسیار مفیدی درمیان، مشخصات و مزایای نقشه‌های ژئومورفولوژیکی تهیه شده در میدان عملیاتی است. «تهیه نقشه‌های ژئومورفولوژیک در زمینه مدیریت محیط به سه دلیل عمده صورت می‌گیرد: ۱. برای قادر ساختن ژئومورفولوژیست در تفهیم و درک بهتر چشم‌انداز، قبل از اینکه توصیه‌ای ارائه نماید ۲. برای ثبت و به نقشه‌برداری ویزگی‌های چشم‌انداز مربوط به پروژه در دست اقدام ۳. برای آرایه یک مبنای اساسی برای تهیه نقشه‌های مشتق و دارای هدف خاص» پس از آن به تهیه دو نوع نقشه زمین‌شناسی محیطی و زمین‌شناسی مهندسی می‌پردازد و در انتها به نقش ژئومورفولوژی در زمینه‌های دیگر تهیه نقشه از جمله ارزیابی محیط طبیعی، طبقه‌بندی توان اراضی قابل‌کشت و تهیه نقشه‌های منظره‌ای (چشم‌انداز) پرداخته است. که در آن به دو روش «لئوپلد» و «لینتون» اشاره می‌کند که در آنها با استفاده از معیارهای ژئومورفولوژیکی و سایر اجزای چشم‌انداز برای ارزیابی مکان‌ها و یا زمینه‌های ناحیه‌ای استفاده می‌شود. یکی از نادر مواردی که در مجموع این کتاب به چشم می‌خورد بحث تفصیل مطالب در

این فصل می‌باشد که ضمن آرایه اطلاعات بسیار مفید خواننده باید از قبل نسبت به تمرکز و حوصله بیش از حد معمول آگاه گردد. به طوری که ممکن است افراد عادی و غیر متخصص چنین حوصله‌ها را به خرج ندهند. موضوع دیگر تناقض ظاهری در یکی از مطالب این فصل می‌باشد که در بخش نقشه‌های مشتق (فرعی) کاربردی در صفحه ۹۵ با مطالب صفحه ۳۹ برای خواننده غیر متخصص ایجاد می‌کند که دراولی عدم تناسب نقشه‌های ژئومورفولوژیک را برای هیچ یک از اهداف مدیریت محیط بیان می‌دارد و در بحث دوم به ضرورت استفاده از نقشه‌های ژئومورفولوژیک در انجام هر گونه مدیریت محیط اشاره می‌دارد و از آنجا که اثر مورد بحث ترجمه از متن اصلی است، احتمالاً ناشی از اختلاف نظر میان مؤلفین کتاب بوده که مترجم گرامی با صداقت و حفظ امانت داری در آن تفسیری نداده است.

فصل سوم این کتاب به موضوع «بازرسی و نظارت بر تغییرات ژئومورفولوژیک» می‌پردازد که در آن مباحثی همچون نیاز به درک تغییرات، مشکلات درک تغییرات ژئومورفولوژیک (چرا درک تغییرات ژئومورفولوژیک مشکل است؟)، و روشهای مطالعه تغییرات اشاره دارد.

فصل چهارم با عنوان «فرسایش آبی خاک» ضمن پرداختن به تاریخچه این موضوع، سیستم فرسایش خاک، روش‌های مطالعه فرسایش خاک، میزان طبیعی و شدت یافته فرسایش خاک، فرسایش آسایش قطره‌باران، مدل هورتن-جریان سطحی، مدل جریان درون سطحی اشباع شده، فرسایش صفحه‌ای، مجاری کوچک فرسایشی (شیارها) و آبکندها، متغیرهای سیستم فرسایش خاک، قابلیت ساینده‌گی خاک، تاثیر توپوگرافی، نقش پوشش گیاهی، عملیات حفاظت خاک، معادله جهانی از دست رفتن خاک (USLE) را با استفاده از مدل‌های ریاضی معرفی می‌نماید که از این لحاظ برای کسانی که مدل‌ها و کاربردهای ریاضی را در مطالعات جغرافیایی و بخصوص بررسی‌های ژئومورفولوژیکی وارد نمودند، می‌تواند بسیار مفید باشد.

فصل پنجم با عنوان «سقوط (نا توانی) دامنه و فرونشینی» پس از ارائه یک مقدمه و تاریخچه از وقایع مربوط به حرکات دامنه‌ای، به طبقه‌بندی زمین لغزه‌هایم‌پردازد و ریزش‌ها، واژگونی‌ها، لغزه‌ها، جریان‌ها، سقوط‌های مرکب، زمین لغزه‌های فعال و غیر فعال، بهمین‌ها را معرفی می‌نماید. سپس نیروهای مستقیم سقوط، دامنه، سنگ‌ها، خاک‌ها و زمین لغزه‌ها را از منظر مواد سنگ بستر، نوع خاک‌ها با استفاده از مدل‌های ریاضی تشریح می‌نماید. همچنین مبحثی در فرونشینی سطح زمین را با مثال‌های متعدد بیان می‌دارد. این فصل به عنوان یک ماخذ مرجع برای کلیه کسانی که به حرکات دامنه‌ای علاقه‌مند هستند می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

فصول ششم و هفتم این کتاب با عنوان «رودها و جلگه‌های سیلابی» و «حوضه‌های زهکشی و انتقال رسوب» به آرایه اطلاعات جامعی در بحث هیدروژئومورفولوژی اختصاص دارد که به جهت تخصصی‌تر بودن اطلاعات آن نیاز به حضور در کلاس درس دارد و شرح جزئیات آن فرصتی مجزا و مفصل‌تر را می‌طلبد. اندک موارد قابل اصلاح در متن کتاب عبارتست از: صفحه ۴۷ زیر نویس که نسبت واریانس به ضریب واریانس، صفحه ۲۶۴ در زیر نویس شعاع حلقه به شعاع قوس یا بیجان، صفحه ۳۱۱ سطر ۸ ریزدانه به کوه رفتی و صفحه ۳۳۰ سطح ۲۳ برگاب به برگردان آب که توسط مترجم محترم اعلام شده است.

در نهایت به جهت اطلاعات بسیار ارزشمند این کتاب، ترجمه این اثر قادر است نیازهای اساسی دانشجویان و

متخصصان ژئومورفولوژی را به بهترین شکل ممکن پاسخگو باشد و با اندکی حوصله اطلاعات آن که در سایر متون تخصصی وجود ندارد برای همه علاقه‌مندان جالب خواهد بود. ضمن آرزوی توفیق و سلامت برای استاد گرامی امیدوارم جامعه جغرافیادانان ایران و علاقه‌مندان به این رشته پویا از ادامه چنین فعالیت‌هایی بهره‌مند گردند.

درباره مترجم:

استاد گرانقدر دکتر شاپور گودرزی نژاد در سال ۱۳۳۰ با اخذ درجه لیسانس تاریخ و جغرافیا از دانشکده ادبیات دانشگاه تهران و آموزش جغرافیا از دانشسرای عالی فارغ التحصیل گردید. علاقه به مطالعه جغرافیا، پشتکار و پیشرفت فوق‌العاده در امر تحصیل موجب گردید که وی از امتیازات تحصیلی زمان خویش نظیر اخذ مدال درجه اول فرهنگ به خاطر احراز رتبه اول در دوره لیسانس و همچنین بورس‌های تحصیلی وزارت فرهنگ (آموزش و پرورش) در دوره‌های تحصیلی در ایران و آمریکا برخوردار گردد. استاد پس از اخذ فوق‌لیسانس و طی دوره آموزش دکترا در دانشگاه دولتی TENNESSEE ایالات متحده آمریکا در سال ۱۳۳۵ و پس از تدوین رساله دکتری خود در مورد رابطه انسان و طبیعت در مناطق خشک و طرق ترمیم آن با توجه به بلوچستان ایران موفق به اخذ درجه دکتری جغرافیا از دانشکده ادبیات و علوم انسانی در سال ۱۳۴۴ گردید. وی در سال ۱۹۶۵ میلادی موفق به اخذ گواهی تخصصی ژئومورفولوژی مناطق خشک - مشترک دانشگاه سوربن فرانسه و دانشگاه دمشق سوریه - تحت سرپرستی یونسکو گردید. دکتر گودرزی نژاد در دیماه ۱۳۴۱ با استخلام دانشگاه تهران در آمد و هم اکنون نیز با سمت استاد تمام وقت پایه ۲۱ در این دانشگاه مشغول به خدمت می‌باشد و در مدت ۲۵ سال خدمت در دانشگاه تهران علاوه بر تدریس و آموزش جغرافیا در مقاطع مختلف دوره دکترا و کارشناسی ارشد، همواره مدیریت‌های اجرایی در زمینه‌های آموزشی، پژوهشی و اداری را نیز به عهده داشته است. استاد محترم همچنین در دانشگاه‌های شهید بهشتی، تربیت مدرس و دوره عالی تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی به تدریس پرداخته و سمت دانشیار مدعو در دانشگاه درهام انگلستان (۱۹۷۶ م) و عضویت در شوراهای دانشگاهی و یا تخصصی بین‌المللی را دارا بوده و ۱۲ مقاله در مجلات مختلف دانشگاهی و غیر دانشگاهی به چاپ رسانده است. پژوهش‌های وی در زمانی که معاونت و ریاست مؤسسه جغرافیای دانشگاه تهران را به عهده داشته و همکاری علمی و عملی پژوهشی در طرح‌های تحقیقاتی دشت لوت و غرب ایران نمایانگر علاقه و تلاش این استاد گرانقدر به پژوهش و مسائل جغرافیایی ایران بوده است.

اهم آثار استاد عبارتند از:

۱. سفرنامه پارتینجر، انتشارات دهخدا.
۲. جغرافیای ترکیه، انتشارات مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب.
۳. روستاهای اسداباد، انتشارات مؤسسه جغرافیای دانشگاه تهران.
۴. کنگاور، انتشارات مؤسسه جغرافیا، دانشگاه تهران.
۵. جغرافیای ایران (انسانی و اقتصادی)، انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
۶. زبان تخصصی جغرافیای طبیعی (انگلیسی) انتشارات سمت.
۷. جغرافیا ترکیبی نو (جلد ۲ و ۱)، انتشارات سمت (ترجمه).

منابع:

۱. ژئومورفولوژی و مدیریت محیط جلد اول، آر. یو کوک و جی. سی. نور کمپ، ترجمه دکتر شاپور گودرزی نژاد، سمت ۱۳۷۷.
۲. مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره ۴۶، بهار ۱۳۷۷.